

Griaunanti šeimos politika?

Jolanta RAMONIENĖ, „Šeimos instituto“ vadovė

Lietuvos Konstitucijoje įtvirtinta, kad „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas“. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ numatyta, kad solidari visuomenė – susitelkusi, save gerbianči, jaučianti atsakomybę už bendrą likimą bus tuomet, kai bus „puoselėjamas kartų solidarumas, stiprinama darni šeima, kaip svarbiausia visuomenės ląstelė ir tautos išlikimo garantas, kurioje subręsta laisvas, kūrybiškas ir atsakingas žmogus“. Daugelis turbūt pagalvojote, kad tai puikiai žinote, tad kam dar kartoti?! O kartoti reikia, idant ne tik žinotume, bet tuo gyventume.

Prieš keletą metų daug kalbėta apie šeimos politiką. Tuomet vyravo karštos, pilnos prieštaravimų ir mažai argumentuotos diskusijos. Ilgainiui visuomenei jos pabodo, nes kėlė susipriešinimą, augino nepasitenkinimą. Šeimos politika prarado aktualumą, prieštarai nustumė ją į užribį. Šeima savo reikšmės kiekvieno iš mūsų ir valstybės gyvenime dėl to neprarado. Tačiau vis dažniau kalbant apie lyčių lygybę kaip pelningą investiciją ar apie partnerystės finansinę naudą, visuomenė praranda aiškų suvokimą, kuo šeima yra išskirtinė.

Dar Nepriklausomybės pradžioje apsispręsta, kad realiai sustiprinti šeimą ir kartu valstybę įmanoma tik turint aiškią veiksmų strategiją. Todėl 1995 m. buvo parengta *Šeimos politikos koncepcija* siekiant „skatinti išgalėjimą demokratiškos ir savarankiškos šeimos, pagrįstos narių tarpusavio globa ir atsakomybe, užtikrinančios kartų kaitą ir perimamumą; padėti šeimoms realizuojant šeimos funkcijas, kurti sąlygas, stiprinančias šeimas bei užtikrinančias pilnavertį jų funkcionavimą“.

Beveik po dešimtmečio priimtas dar vienas dokumentas *Nacionalinė gyventojų (demografinės) politikos strategija*, o jo viena dalis *Šeimos gerovė* skirta šeimos politikai. Dar po kelerių metų patvirtinta *Valstybinė šeimos politikos koncepcija* ir joje dar kartą apibrėžtas valstybinės šeimos politikos tikslas. Šie dokumentai galioja, kaip ir juose įvardyti bei savo esme labai panašūs siekiai. Tačiau tyrimai rodo, kad visuomenė iki šiol

nemato šeimos politikos naudos, šeimos politikos formuotojai neturi aiškaus sutarimo, ko turėtų būti siekiama. Todėl šeimos politika Lietuvoje apskritai tėra atsitiktinių, su šeima susijusių sprendimų priėmimas.

Ir štai po 20 metų pasigirsta įžvalgų, kad stebint realią situaciją susidaro įspūdis, jog šeimos politikos tikslas yra... sugriauti šeimą! Kodėl taip nutiko? Ar ne todėl, kad viena kalbame, o kita darome? Savo atstovus valdžioje renkame pagal pažadus, o ne pagal darbus. Vis dar nepasitikime vieni kitais, dažniau kaltiname, nei stengiamės suprasti. Be to, daugelyje gyvenimo sričių pamirštame klausiti „kodėl“. Bendras poros gyvenimas prasideda, „nes taip savaime susiklostė“, o išyra, nes „nesutapo charakteriai“. „Šeimos formų įvairovė“ pripažinti privalome, nes taip yra kitose valstybėse. Diskriminaciją (*nepagrįstą teisių ribojimą*) painiojame su diferenciacija (*skirtumų išryškiniu*). Leidžiame politikams priimti sprendimus be esminio pagrindimo, visuomenės gyvenimo taisyklės kurti pagal netipinius atvejus ir pan.

Akivaizdu, kad šeimos politikai formuoti ir įgyvendinti trūksta lyderių, autoritetų. Politikai nėra suinteresuoti investuoti į sudėtingą šeimos politikos sritį, kad ji būtų tikslinga, kompleksiška, nuosekli. Jiems tai rizikingas žingsnis, nes iš esmės šeimų stiprinimo įvairiomis priemonėmis rezultatai pastebimi praėjus nemažai laiko, o būtent laiko mūsų politikai turi nedaug. Jie beveik nuolatos rūpinasi rinkimais, o efekty-

vaus veikimo neskatinančius motyvus, kuriais vadovaudamiesi renkame savo atstovus, jau minėjau. Be to, šeimos vis dar nėra svarbios rinkėjos, kad dėl jų balso politikams būtų verta rungtis.

Tyrimai rodo, jog beveik pusė mūsų valstybės piliečių nusišalina nuo bendradarbiavimo su valstybės institucijų atstovais, nes nemato prasmės. Ne šeimai skirtuose dokumentuose, o realybėje trūksta aiškios vizijos, vieningo tikslo, susitelkimo, veiksmų koordinavimo. Šeimų interesams atstovaujančioms nevyriausybinėms organizacijoms trūksta veikimo galios, jos dar nepajėgios imtis iniciatyvos, įsitraukti į ilgalaikį bendradarbiavimą. Iki šiol tarp įtrauktų į šeimos politikos formavimą ir įgyvendinimą institucijų nėra aiškaus, į bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą, o ne į konkurenciją ar atsiribojimą vedančio atsakomybės pasiskirstymo. Mokslininkai ne kartą pateikė rekomendacijų dėl šeimos politikos formavimo ir įgyvendinimo, tačiau jos taip ir liko rekomendacijomis.

Kiekvienas esame atsakingas už tai, kokioje visuomenėje gyvename. Šeimos politikos srityje turime daug klausimų, atsakymus į juos rasti galime per dialogą siekdami sutarimo, kompromiso. Tačiau savo aplinkoje, bendruomenėje, žiniasklaidoje, net Seime užtikrintai diskutuoti bus įmanoma tik pirmiausia aiškiai įsivardijant: kodėl mums svarbi šeima ir kuo šeima svarbi valstybei?